

Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniam

2019 m.

9–10 klasės

Respublikinis turas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
dalyvio kodas

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Perskaitykite iš kritinės literatūros pateiktas ištraukas ir nurodykite, kokie žymūs lietuvių rašytojai ir kultūros veikėjai bei jų kūriniai ar knygos jose apibūdinami.

1. Viena retenybė, su kuria aš susidūriau, mane be galo pradžiugino. Tai keletas lietuviškų dainų arba dainelių, kurias paprastai lietuviai dainuoja. Koks naivus sąmojis! Koks žavus paprastumas! Iš to aiškėja, kad po kiekvienu dangumi poetai gimsta, kad gyvybingi jausmai nėra vien tik kultūringų tautų privilegija.

Vertinimas

2. Skaitydamas tą šedevrą, nuoširdžiai apgailėstauji, kad tokia kalba nyksta, neturėdama literatūros, kuri formos tobulumu galėtų varžytis su graikų, romėnų ir indų veikalais.

3. Šį veikalą rašydamas, autorius peržiūrėjo visus vietinius archyvus, rinkdamas sąžiningai grūdelis į grūdelį reikalingas žinias; yra tai tikrai kapitališkas darbas ir, daugeliui originalų sužuvus, ne kartą vienintelis šaltinis mūsų bažnytinės praeigos. Palyginus tą veikalą su Daukanto „Būdu“, jis stovi kur kas aukščiau; čia nėra svajonių, be pamatinių samprotavimų ir vaidentuvės; čia viskas trumpai paremta ant autentiškų kritiškai perrymotų dokumentų.

4. Baigiamojoje odėje nubrėžiamas herojinis žemaičių ir juos palaikančių lietuvių kultūros triumfas. Taip pat atskleidžiamos tos bendruomeninės sėkmės sąlygos – atgaivinta nutrūkusi tautos šlovės apytaka. [...] Toji šlovingoji veikla – XIX a. pradžioje Lietuvos kultūrinei ideologijai būdingas istorinės atminties ir tautos kalbos gaivinimas.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

II UŽDUOTIS**Atsakykite į klausimus:**

1. Šis žmogus, gyvenęs XIX a., buvo kalbininkas, lietuvių kultūros veikėjas, bendravęs su Simonu Daukantu, Motiejumi Valančiumi. Buvo sukūręs naujadarų žodyną, o po jo mirties Poznanėje buvo išleista lietuvių kalbos gramatika. Vaikams parengė elementorių *Lamentorius, arba Pradžia mokslo sudėta mažiems vaikeliams*, kuris 1860 m. buvo išleistas Vilniuje. Į lenkų kalbą išvertė Kristijono Donelaičio *Metus*, rinko tautosaką bendradarbiavo *Aušroje*. Kas buvo šis žmogus?

Vertinimas

2. Šis žmogus buvo Mažosios Lietuvos kultūros darbininkas, kurio vienu svarbiausiu gyvenimo darbų laikytinas pagal Pilypo Ruigio žodyną parengtas ir 1800 m. Karaliaučiuje išleistas *Lietuvių-vokiečių ir vokiečių-lietuvių kalbų žodynas*, kuris yra gerokai papildytas ir praplėstas smulkiaja tautosaka. Taip pat šis žmogus parašė ir gramatiką *Lietuvių kalbos mokslo pradmenys*, į kurią įdėjo ir informacijos apie lietuvių poetiką bei K. Donelaičio *Metų* fragmentų. Kas buvo šis žmogus?

3. Šis žmogus yra lietuvių kalbininkas, poetas, Seinų vyskupas, pasirašinėjęs Bangpūčio, Smalaūsio ir kitais slapyvardžiais. Po studijų Varnių kunigų seminarijoje jis toliau mokėsi Peterburge, Miunchene, Insbruke, Romoje. Jis pirmasis Žemaičių kunigų seminarijoje pradėjo dėstyti lietuvių kalbą, labai domėjosi lietuvių tarmėmis. Jis sukūrė terminus *trikampis, lankas, erdvė*. Jo poema, laikoma lietuvių literatūros klasika, buvo pirmą sykį išleista L. Ivinskio kalendoriuje. Kas buvo šis žmogus?

Vertinimas: už kiekvieną nurodytą autorių 1 taškas.

Suma:

III UŽDUOTIS

Kuriam autoriui priklauso kiekvienas iš šių personažų? Personažo numerį įrašykite prie autoriaus pavardės.

1. Mindaugas	_____ Sofoklis
2. Konradas Valenrodas	_____ Erichas Marija Remarkas
3. Jurga	_____ Henrikas Ibsenas
4. Robertas Lokampas	_____ Homeras
5. Antigonė	_____ Kazys Boruta
6. Selmas	_____ Justinas Marcinkevičius
7. Nora	_____ Kristijonas Donelaitis
8. Odisėjas	_____ Adomas Mickevičius

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingai autoriui priskirtą personažą – 1 taškas.

Suma:

IV UŽDUOTIS

Lietuvių kalbos instituto *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne* (žr. naujazodziai.lki.lt) yra kaupiami lietuvių kalboje nuo XX a. pabaigos atsiradę ir viešai vartojami nauji žodžiai. Naudodamiesi iš duomenyno pateikta informacija – teksto ištraukoje ar sakinyje pavartotu naujažodžiu – parašykite naujažodžio reikšmę.

Teksto ištrauka ar sakiny su vartojamu naujažodžiu (pabrauktas) iš duomenyno	Naujažodžio reikšmė	Vertinimas
<p>Taip, nuo sausio mėnesio turėsime bendrą Europos valiutą – tai yra faktas, tačiau Lietuvą ne veltui esu ne sykį vadinusi stebuklų šalimi: vis dar atsiranda tokių nuo realybės <u>atsilupusių</u> veikėjų, kurie sugeba kliedėti, kad prieštarauja euro įvedimui ir žada priešintis.</p>		
<p>Tokie <u>brūkšniažodžiai</u> gali būti vartojami bet kurio linksnio forma (pvz.: ieškau dažytojo-tinkuotojo, atsiskaičiau su dažytoju-tinkuotoju).</p>		
<p>Miesto <u>draika</u>, išbyrėjimas į pakraščius nėra sveikintinas reiškinys. Nekilnojamojo turto plėtotojai, pardavinėjantys sklypus pakraščiuose, turėtų sąžiningai perspėti naujakurius, kad rūpintis infrastruktūra, gatvių būkle ir apšvietimu turės patys.</p>		
<p>Be abejo, kalbininkai pritartų, kad reikia <u>gelminti</u> kalbos mokymą, mokinio santykis su gimtąja kalba turėtų būti sąmoningesnis. Kalba nėra vien komunikacijos instrumentas.</p>		
<p>Balsavimas rinkimuose – pilietinė pareiga. Tad rinkimų dieną čiupk draugą, kaimyną, tėvus, močiutę ar senelį ir <u>Klaipėdink</u> balsuoti bei ragink kitus.</p>		
<p>Bet kuriai Lietuvos gyvenvietei iki Skopjės toli, tačiau akivaizdu, kad potraukį <u>paminklinti</u> viešąsias erdves lietuviai turi, o dygstančios skulptūros ar jų iniciatyvos dažnai nustebina, ir visai ne džiugiai.</p>		

Lentelėje raskite žodžius, kurie naujažodžiais tapo pavartoti nauja, anksčiau lietuvių kalboje nevirtota reikšme:

--

Vertinimas: už kiekvieną teisingai nurodytą naujažodį ir atsakytą klausimą – po 1 tašką.

Suma:

--

V UŽDUOTIS

Kartą, per dieną dirbęs, nuėjau į pamiškę kiškių stebėti. Atsisėdau, sėdėjau sėdėjau prieš želmenį ir užmigau. Išbėgo iš miško kiškis. Aš pakėliau šautuvą, pridėjau, paspaudžiau – nedegė. Iššoviau – nepataikiau: guli kiškis negyvas ir rėkia! Nuėjau paėmiau tą kiškį, pasidėjau prie savęs, primyniau su koja ir vėl užmigau. Atbėgo lapė, suuodusi kraują, pavartė tą kiškį ir tempia. Tempia, tempia, o aš pabudau, kad čiupau lapę už uodegos, – kišenėn! Ir parsinešiau namo.

(Iš lietuvių liaudies tautosakos)

Atsakykite į klausimus:

1. Kokiai pasakų rūšiai priskirtumėte pateiktą tekstą?

Vertinimas

2. Koks plačiai pasaulyje ir Lietuvoje žinomas literatūrinis kūrinys yra sukurtas sekant šios rūšies pasakų, išplitusių įvairių tautų folklore, pavyzdžiais?

3. Kuri iš toliau išvardintų lituanisčių yra lietuvių pasakų tyrinėtoja: Viktorija Daujotytė, Bronislava Kerbelytė, Jūratė Sprindytė.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Atsakykite į klausimus:**VI UŽDUOTIS**

Lentelėje pateikti Lietuvos miestų ir miestelių pavadinimai. Į kiekvieną tuščią lentelės grafą įrašykite Lietuvos patarmės, kurios teritorijoje yra abi Jums nurodytos vietovės, pavadinimą.

Miestai, miesteliai	Patarmė
Kelmė, Kražiai	
Mažeikiai, Skuodas	
Molėtai, Rokiškis	
Pakruojis, Pasvalys	
Plungė, Rietavas	
Šakiai, Vilkaviškis	

Vertinimas

Lentelės pildymo pavyzdys:

Miestai, miesteliai	Patarmė
Adutiškis, Ignalina	rytų aukštaičiai vilniškiai

Vertinimas: už kiekvieną gerai užpildytą lentelės grafą – 1 taškas. Suklydus ir į lentelę įrašius netikslų patarmės pavadinimą taškas neskiriamas.

Suma:

VII UŽDUOTIS

Aš vemiū tulžimi, aš ir pats čia gyventi nenoriū,

Tebūnie šitas kraštas prakeiktas sykiu su manim,–

Jeigu būtų tauta! Atsirastų ir duonos, ir oro,

Atsigautų ir Nemunas, gaustų putota vilnim!

Mūsų žuvys sugrįžtų, o moterys imtų gimdyti

Šviesiaplaukius ir juodbruviū aisčių sapnuotus vaikus,

Apsiriščiau kaip šventas Pranciškus gelsva kviečio grįžte

Ir galėčiau juos krikštyt, ir laimintų aukštas dangus.

Sigitas Geda, „Sokratas kalbasi su vėju“, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Šventasis Pranciškus Asyžietis buvo viena mėgstamiausių Sigito Gedos asmenybių, jo paveikslas dažnas ir šio poeto poezijoje. Pats Geda jį ne sykį gretino su savo mylimu lietuvių poetu Antanu Strazdu, taip pat dažnu savo kūrybos įvaizdžiu. Pasvarstykite, kas sieja tokius skirtingais laikotarpiais ir skirtingose šalyse gyvenusius asmenis kaip Asyžietis ir Strazdas? Kokiu pagrindu juos gretina S. Geda?

Vertinimas

2. Pranciškus Asyžietis vadinamas šventuoju. Koks tai statusas, kas jį suteikia? Koks lietuvių kilmės asmuo yra Katalikų bažnyčios šventųjų asmenų sąrašė? Kur jis palaidotas?

3. Koks lietuvių literatūros klasikas pirmasis lietuvių kalba yra parengęs pasakojimų apie šventuosius knygą?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VIII UŽDUOTIS**Iš Lietuvos vietovardžių žodyno (1–3 tomai) pateikti įvairūs vietovardžiai:**

Apuokraistis (plynė, Jankai), *Arkliāpelkė* (pelkė, Betygala), *Avindaubė* (upelis, Plokščiai), *Driežakalnis* (kalnas, Joniškis), *Gaidžialaukis* (pieva, Bubėnai), *Garniāprūdis* (kūdra, Plokščiai), *Gėrviasalė* (pieva, Sudeikiai), *Gyvātberžynis* (miškas, Kuliai), *Grigadaržis* (dirbama žemė, Piniava), *Gulbiābalė* (bala, Skapiškis).

Atsakykite į klausimus:

1. Kas žodžių darybos požiūriu (jų sudarymo) sieja visus pateiktus vietovardžius? Kaip vadinami tokios darybos žodžiai?

Vertinimas

2. Kas kilmės požiūriu sieja beveik visų pateiktų vietovardžių pirmuosius pamatinius žodžius? Kuris vietovardis nuo jų skiriasi? Kodėl?

3. Sąrašė raskite vietovardį, kurio pirmasis pamatinis žodis yra priesaginis vedinys, o jo pamatas – plačiai vartojamas bendrinės kalbos žodis – daiktavardis, kurį skliaustuose kartu su priesagos vediniu ir jo pamatiniu žodžiu parašykite prie vietovardžio.

4. Sąrašė raskite vietovardį, kurio antrasis pamatinis žodis yra priesaginis vedinys, o jo pamatas – plačiai vartojamas bendrinės kalbos žodis – daiktavardis, kurį skliaustuose kartu su priesagos vediniu ir jo pamatiniu žodžiu parašykite prie vietovardžio.

5. Sąrašė raskite vietovardžius, kurių antrieji pamatiniai žodžiai reiškia vietų, kuriose paprastai būna vandens, pavadinimus. Kuris iš Jūsų surastųjų vietovardžių iš tikrųjų nėra vandenvardis?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

O lietuviai pasiryžo geriau sulaukti baisiausio galo, negu pilį atiduoti ir priešams į rankas patekti, ypač dėl priešų religijos, kuri jiems buvo visai svetima, todėl geriau jie pasirinkdavo mirtį; taip ir ši kartą jie iš tikrųjų darė ir elgėsi visiškai nežmoniškai. Kada jie pastebėjo, kad ilgiau nebegalės išsilaikyti, o jų tvirtovės gynyba dėl nesiliaujančio puolimo beveik palaužta, o kai kuriose vietose įtvirtinimai beveik nugriauti, tada uždegė didelį laužą, sumetė visą turtą, paskui pasmaugė visas moteris ir vaikus ir sumetė juos į ugnį, po to vienas kitą išžudė, didžioji jų dalis laikė savo vyriausiajam vadui atkišę galvas, kad jis vieną po kitos nukirstų.

Vygandas Marburgietis, *Naujoji Prūsijos kronika* (1394), ištrauka.

Atsakykite į klausimus:

1. Apie kokį žymų istorinį lietuvių kovų su Vokiečių ordinu (kryžiuočiais) epizodą pasakojama šioje ištraukoje? Kas buvo minimas lietuvių vadas?

Vertinimas

2. Kaip vadinami kilmingi Vokiečių ordino kariai, kovoję prieš pagonis baltus?

3. Kaip vadinamos senosios lietuvių pagonių palaidojimo vietos?

4. Kas sukūrė operą apie šį istorinį lietuvių kovų epizodą? Nurodykite autorių ir kūrinio pavadinimą.

5. Kuriame iš toliau išvardytų Lietuvos miestų – Druskininkai, Kaunas, Jurbarkas, Tauragė – buvo pastatyta viena ankstyviausių Vokiečių ordino pilių Lietuvoje, nuo kurios ir kilo šio miesto pavadinimas? Nurodykite miestą ir paaiškinkite jo lietuviškojo pavadinimo sandarą.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

X UŽDUOTIS**Pateikti sakiniai iš lietuvių literatūros:**

1. Apie Severją sakydavo: tereikią paliesti sieną ir ji tuoj ant kojų – tokia esanti budri ir klusni (Vaižgantas).
2. Iš gilios Lietuvos koja už kojos vilkosi į Rygą keturios dešimtys vežimų su sėmenimis (V. Kudirka).
3. Kai tik Marė koja iškėlė iš bažnyčios, prie pat slenksčio Tautkus su piršliu belaukią poterių vestis (Žemaitė).
4. Neapsakomai daug kas per šitą valandą apsivertė aukštyn kojom (A. Zurba).
5. Oligė nūnai pikta iš pat ryto: matyti, kreiva koja atsistojo iš patalo (V. Krėvė).
6. Ten paviešės savaitę kitą, kol pamatys iš akių, iš veidų, kad jau darosi našta, kad pradeda visiems painiotis po kojų (R. Granauskas).

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite frazeologizmus, kuriuos sieja tas pats žodis, ir paaiškinkite, ką jie šiuose sakiniuose reiškia.

Vertinimas

2. Kokia kalbos dalis yra sakinyje vartojamas žodis *neapsakomai* (plg. *Neapsakomai daug kas per šitą...*)? Iš ko jis padarytas?

3. Sukirčiuokite pateiktą junginį *Ten paviešės savaitę kitą*. Kuriame sukirčiuotame vardažodyje veikia antrojo nuo galo (priešpaskutinio) skiemens taisyklė?

4. Iš pateikto junginio žodžių *kad pradeda visiems painiotis po kojų* išrinkite ilguosius skiemenis ir pabraukite tuos, kuriuos sudaro daugiau nei du garsai.

5. Kokiu linksniu pavartotas žodis *kojom* (plg. ... *apsivertė aukštyn kojom*) pateiktame sakinyje? Koks dar šio žodžio linksnis šnekamojoje lietuvių kalboje turi tokią pačią formą?

6. Iš kokios formos padarytas sakinyje vartojamas būtojo dažninio laiko veiksmažodis *sakydavo* (plg. *Apie Severją sakydavo...*)? Iš kurio veiksmažodžio laiko jis yra perėmęs savo galūnę?

Vertinimas: **1 klausimas:** už kiekvieną rastą ir tinkamai paaiškintą frazeologizmą – **1** taškas.
2–6 klausimai: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

Senovėj lietuvių išminčiai tarė esantį visą pasaulį ir šį srietą nuo šilimos kilusį, nuo ko tarė – šaltis esąs smertis, o šilima gyvyba, ir tą čia sau reikia įsidėti, nuo ko paskui visą jų nuomonę apie dievą galės permąstyti; todėl pirmąjį šilimos ikūrėją vadino Perūnu, arba Perkūnu, nuo žodžio perėti, beje, jog jis išperėjo visa, kas vien yra regimu šiame pasauly, kaipogi šiandien dar senu įpročiu sakoma tebėra į visa tą, kas žmogui nieko gero nedaro: „Tas, – sako, – manęs nešildys“. Tarė jį kaipo didžiai gerą ir malonų tėvą esantį, kursai, išgūžęs savo šilima perą, paleido jį į pasaulį, idant tenai kožnas pagal sau įduotos gamtos gyvenimą atliktų.

Simonas Daukantas, *Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių*, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Kokio žanrinio pobūdžio kūrinys yra S. Daukanto veikalas *Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių*?

Vertinimas

2. Trumpai apibūdinkite istorinę ir kultūrinę šio kūrinio svarbą.

3. Kokių ankstesnių Lietuvos istorikų darbais rėmėsi S. Daukantas, rašydamas pagrindinius savo istoriografinius kūrinius?

4. Kurie du asmenys iš toliau pateikiamo sąrašo yra palikę darbų apie senovės lietuvių ir baltų papročius: Jonas Lasickis, Petras Skarga, Andrius Volanas, Motiejus Pretorijus.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XII UŽDUOTIS

Vieną žiemos dieną žiūrėjau į beribį dangaus apskritimą, kuris kibirkščiavo šalta kalėdinių ugnių šviesa, aplink apskritimą tvyrojo neperžvelgiama juoduma, o jos viduj vyko žūtbutinė kova: milžiniškos gyvatės rijo mažesnes, skorpionų patelės kramtė patinų kevalus ir nuodingąsias uodegas, sukišusios snukius į dvokiančius liūtų vidurius, urzgė ir pjovėsi dėmėtosios hienos.

Leonardas Gutauskas, *Laiškai iš Viešvilės*, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Iš pateiktos teksto ištraukos išrinkite neįvardžiuotinius priesaginius būdvardžius, kurie padaryti iš daiktavardžių, ir juos parašę vienaskaitos vardininko forma nurodykite jų pamatinius žodžius.

Vertinimas

2. Ką tekste skiria dvitaškis?

3. Raskite sudėtiniame sakinyje vartojamą šalutinį sakinį ir nurodykite jo rūšį.

4. Tiksliai parašykite, kokia sakinio dalis yra kableliais išskirtas junginys *sukišusios snukius į dvokiančius liūtų vidurius*? Ar ši dalis priklauso pagrindinėms sakinio dalims?

5. Tekste vartojami daiktavardžiai *žiemos* (plg. *...žiemos dieną...*) ir *ugnių* (plg. *...kalėdinių ugnių...*). Parašykite šių žodžių sutrumpėjusias vietininkų formas, vartojamas šnekamojoje lietuvių kalboje, ir paaiškinkite, kuo skiriasi jų rašyba.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XIII UŽDUOTIS

Pateiktus kūrinų pavadinimus įrašykite lentelėje prie juos parašiusių autorių pavardžių:

„Bjaurasis ančiukas“, „Benedikto slenksčiai“, „Ubagas“, „Skerdžius“, „Daktaras Kripštukas pragare“, „Atžalynas“, „Irkos tragedija“, „Gyvenimas po klevu“, „Kelionių alchemija“, „Doriano Grėjaus portretas“.

Atsakykite į klausimus:

L. S. Černiauskaitė	
R. Granauskas	
H. K. Andersen	
O. Vaildas	
J. Biliūnas	
Šatrijos Ragana	
J. Ivanauskaitė	
K. Binkis	
Julius Kaupas	
V. Krėvė	

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingai priskirtą kūrinį – 1 taškas.

Suma:

XIV UŽDUOTIS

Toliau pateikti žodžiai: *atlaidai, pabaigtuvės, pakasynos, Petrinės, Sekminės, sužadėtuovės, Vėlinės, vestuvės*.

Atsakykite į klausimus:

1. Nurodykite bent du morfologijos ar semantikos požymius, kurie sieja šiuos žodžius.

Vertinimas

2. Raskite du žodžius, kurių pamatas yra daiktavardis, ir juos parašykite, nurodę jų darybos pamatą.

3. Kokią priesagą turi žodis *sužadėtuovės*? Kurios veiksmažodžio formos kamienas yra žodžio pamatas?

4. Kuo darybos požiūriu nuo kitų žodžių skiriasi *atlaidai*? Iš kokio žodžio jis yra atsiradęs?

5. Kas yra žodžio *Sekminės* darybos pamatas? Kokios tai kalbos dalies žodis ir ką jis reiškia?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XV UŽDUOTIS**Perskaitykite ištrauką ir atsakykite į klausimus**

Kai kas nors, ypač jei tai būdavo kilmingas žmogus, susirgdavo, pas jį atvedavo vaidilutį (*Waidelotte*), kuris pas ligonį būdavo ištisas dienas, jį prižiūrėdavo, vaideliuodavo (*waidelotter*), meldavosi ir laimindavo. [...] Toks ligonio laiminimas vykdavo kasdien keturias savaites, kai dar tą ligą kurį laiką tyrinėjo, – ar susirgimas eina geryn ar blogyn, bet kai tai užtrukdavo keturias savaites ar dar daugiau ir neidavo geryn, tada jie manydavo, kad palaiminimai nebuvo pakankamai veiksmingi, kad numalšintų dievų pyktį, ir todėl jie savo šventiesiems dievams duodavo įžadą paaukoti ką nors už ligonį.

Prūsijos kronika, XVI a., ištrauka

1. Koks daugelyje civilizacijų išplitęs ritualas minimas šiame tekste?

Vertinimas

2. Koks žymus biblinis siužetas yra paremtas šiuo ritualu?

3. Koks žymus XX a. lietuvių prozos kūrinys paremtas šio ritualo metafora. Nurodykite autorių ir kūrinį.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XVI UŽDUOTIS**Toliau pateiktas išlinksniuotas įvardis *aš* ir jo daugiskaita *mes*.**

Vienaskaita		Daugiskaita	
Vardininkas: <i>ąš</i>		Vardininkas: <i>mės</i>	
Kilmininkas: <i>manęs/màno</i>		Kilmininkas: <i>mūsų</i>	
Naudininkas: <i>mán</i>		Naudininkas: <i>mums</i>	
Galininkas: <i>manè</i>		Galininkas: <i>mùs</i>	
Įnagininkas: <i>manimì</i>		Įnagininkas: <i>mumìs</i>	
Vietininkas: <i>manyjè</i>		Vietininkas: <i>mumysè</i>	

Atsakykite į klausimus:1. Iš kokios daiktavardžių linksniuotės perimtos pateikto įvardžio vns. įnag. forma *manimì* ir vns. vt. *manyjè*? Kuri daugiskaitos forma yra perimta iš tos pačios linksniuotės?

Vertinimas

2. Iš kokios daiktavardžių linksniuotės perimta pateikto įvardžio dgs. įnag. forma *mumìs*? Kuri dar forma yra perimta iš tos pačios linksniuotės?
3. Kokiai reikšminei įvardžių grupei priklauso įvardis *aš*? Kokių dar grupių įvardžiai (be pagrindinių įvardžių) priklauso šiai grupei?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniam

Respublikinis turas

9-10 klasės

2019 m.

Man artima Tao (arba Dao) filosofija – gražu tai, kas silpna. Ne geležis yra stipri, o karklo vytelė. Gražu yra žolė arba uoga – visa, kas vaikiška, trapu. Vaikas – Visatos stebuklas. Visi mes esam vaikai. Ir Dievas – žaidžiantis vaikas, demiurgas, dėliojantis kaladėles prie jūros ir žiūrintis, ar išeis pasaulis.

Sigitas Geda

Parašykite esė tema:

Ar man artima Sigito Gedos mintis, jog gražu tai, kas silpna ir trapu?

Kurdami esė pabandykite:

- plačiau pasamprotauti apie tai, kaip suvokiate tokias sąvokas kaip trapumas, pažeidžiamumas, vaikiškumas. Kokia jų vieta gamtoje, visatoje, koks vaidmuo žmonių gyvenime?
- pasvarstyti apie tai, ar jums svarbu puoselėti atjautą ir solidarumą su silpnesniais?
- prisiminti, kokie lietuvių ar pasaulinės literatūros kūriniai plėtoja meilės trapumui, silpnumui, vaikiškos dvasios jėgos temą.

Rašinio apimtis: nuo 250 iki 300 žodžių.

Pastaba: šiai užduočiai skirtos 2 valandos, todėl galima rašyti juodraščius. Vertinamas bus tik švarraščio variantas.

Vertinimo kriterijai

- Kalbos taisyklingumas: rašyba, skyryba, kalbos kultūra.
- Panaudotos žinios apie literatūrą, knygų autorius.
- Pasakojimo rišlumas ir įtaigumas.

Vertinimas balais

- Kalbos klaidos (rašybos, skyrybos, kalbos kultūros): iki 5 klaidų (imtinai): **-10**; iki 10 klaidų: **-20**; iki 15 klaidų: **-30**; iki 20 klaidų: **-40**; iki 25 klaidų **-50**.
- Teksto mintis neaiški, tekstas chaotiškas arba skurdokas žodyno, žinių ir kūrybiškumo požiūriu, tekstas nebaigtas: **+20**; tekstas struktūriškas, nuosekliai vystoma tema, rūpinamasi žodynu, tačiau trūksta žinių ir kultūrinių argumentų, tema nušviesta blankiai: **+30**; tekstui netrūksta dalykinės informacijos, matyti aiškios pastangos kūrybiškai samprotauti, tačiau arba yra netikslumų, arba vientisos ir baigtos struktūros esė nesudaro: **+40**; tekstas yra originalus, tema išplėtotą kūrybingai panaudojant žinias ir asmeninę patirtį, dėstymo mintis sklaidi: **+ 50**.

Maksimalus balų skaičius: 50

Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams

9–10 klasės

Respublikinis turas

2019 m.

ATSAKYMAI

I UŽDUOTIS

1. Apie Liudviko Rėzos parengtą *Dainų* rinkinį (G. E. Lesingas).
2. Apie Kristijono Donelaičio *Metus* (A. Šleicheris).
3. Apie Motiejaus Valančiaus *Žemaičių vyskupystę* (Maironis).
4. Apie Simono Stanevičiaus odę „Šlovė Žemaičių“ (B. Speičytė).

II UŽDUOTIS

1. Mikalojus Akelaitis.
2. Kristijonas Gotlibas Milkus.
3. Antanas Baranauskas.

III UŽDUOTIS

1. Mindaugas	5. Sofoklis
2. Konradas Valenrodas	4. Erichas Marija Remarkas
3. Jurga	7. Henrikas Ibsenas
4. Robertas Lokampas	8. Homeras
5. Antigonė	3. Kazys Boruta
6. Selmas	1. Justinas Marcinkevičius
7. Nora	6. Kristijonas Donelaitis
8. Odisėjas	2. Adomas Mickevičius

IV UŽDUOTIS

Teksto ištrauka ar sakiny su vartojamu naujažodžiu (pabrauktas) iš duomenyno	Naujažodžio reikšmė
Taip, nuo sausio mėnesio turėsime bendrą Europos valiutą – tai yra faktas, tačiau Lietuvą ne veltui esu ne sykį vadinusi stebuklų šalimi: vis dar atsiranda tokių nuo realybės <u>atsilupusių</u> veikėjų, kurie sugeba kliedėti, kad prieštarauja euro įvedimui ir žada priešintis.	nesiorientuoti aplinkoje, realybėje, būti atsilikusiam
Tokie <u>brūkšniažodžiai</u> gali būti vartojami bet kurio linksnio forma (pvz.: ieškau dažytojo-tinkuotojo, atsiskaičiau su dažytoju-tinkuotoju).	brūkšneliu sujungti du žodžiai, kurie reiškia tą pačią sąvoką

Miesto <u>draika</u> , išblyrėjimas į pakraščius nėra sveikintinas reiškinys. Nekilnojamojo turto plėtotojai, pardavinėjantys sklypus pakraščiuose, turėtų sąžiningai perspėti naujakurius, kad rūpintis infrastruktūra, gatvių būkle ir apšvietimu turės patys.	padrikas, nesistemiškas ploto plėtimasis
Be abejo, kalbininkai pritartų, kad reikia <u>gelminti</u> kalbos mokymą, mokinio santykis su gimtąja kalba turėtų būti sąmoningesnis. Kalba nėra vien komunikacijos instrumentas.	gilinti, suteikti gelmės
Balsavimas rinkimuose – pilietinė pareiga. Tad rinkimų dieną čiupk draugą, kaimyną, tėvus, močiutę ar senelį ir <u>Klaipėdink</u> balsuoti bei ragink kitus.	judėti Klaipėdoje
Bet kuriai Lietuvos gyvenvietei iki Skopjės toli, tačiau akivaizdu, kad potraukį <u>paminklinti</u> viešąsias erdves lietuviai turi, o dygstančios skulptūros ar jų iniciatyvos dažnai nustebina, ir visai ne džiugiai.	apstatyti paminklais

Atsakymas: atsilupti.

V UŽDUOTIS

1. Melų pasaka.
2. Pasakojimai apie barono Miunchauzeno nuotykius, pradėti publikuoti XVIII a. („Barono Miunchauzeno pasakojimai apie jo nuostabias keliones ir žygius Rusijoje“, „Nuostabios pono Miunchauzeno kelionės“. Pasakojimus parengė skirtingi autoriai).
3. Bronislava Kerbelytė.

VI UŽDUOTIS

Miestai, miesteliai	Patarmė
Kelmė, Kražiai	pietų žemaičiai raseiniškiai
Mažeikiai, Skuodas	šiaurės žemaičiai telšiškiai
Molėtai, Rokiškis	rytų aukštaičiai uteniškiai
Pakruojis, Pasvalys	rytų aukštaičiai panevėžiškiai
Plungė, Rietavas	šiaurės žemaičiai kretingiškiai
Šakiai, Vilkaviškis	vakarų aukštaičiai kauniškiai

VII UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs. Nors Strazdas oficialiai nėra šventasis, Geda išryškino Pranciškų Asyžietį ir Antantą Strazdą vienijančių krikščioniškojo šventumo tipą, kuriam būdingas ypatingas gamtos pojūtis ir jos poetizavimas. Abu šie asmenys Gedai įkūnijo laisvos asmenybės, prigimtinio kūrėjo gaivališkumo ir sykiu krikščioniškojo asketizmo vertybes. Jų gyvenimo misija – dieviškojo kosmoso aukštinimas, susilieėjimas su kūrėjo dvasia, besireiškančia gamtoje. Abu jie buvo religiniai atsiskyreliai, pasaulio prabangos atsisakę evangeliniai „mažutėliai“, reprezentuojantys našlaitystę, klajoklio dalią, savotiškus normoms nepavaldžius „pamišusius“ šventuosius.

- Šventieji yra kategorija žmonių, kuriuos šventaisiais po mirties pripažįsta Bažnyčia (Romos katalikų, Stačiatikių bažnyčios). Šis pripažinimo procesas vadinamas kanonizacija. Šventuoju XVII a. pradžioje buvo pripažintas XV a. gyvenęs Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Kazimiero Jogailaičio sūnus karalaitis Kazimieras. Jis yra palaidotas Vilniaus arkikatedroje bazilikoje.
- Motiejus Valančius (jo veikalas *Žyvatai šventųjų*).

VIII UŽDUOTIS

- Atsakymai gali būti įvairūs: visi padaryti iš dviejų savarankiškų žodžių; padaryti suduriant du daiktavardžius; pirmasis žodis apibrėžia antrąjį ir pan. Dūriniai, sudurtiniai žodžiai.
- Juos galima kildinti iš gyvų būtybių pavadinimų. *Grigadaržis*. Jo pirmasis pamatinis žodis kildintinas iš asmenvardžio *Grigas*.
- Avindaubė* (*avinas* – *avis*).
- Gyvātberžynis* (*beržynas* – *beržas*).
- Apuokraistis*, *Arkliāpelkė*, *Garniāprūdis*, *Gulbiābalė*. *Apuokraistis*.

IX UŽDUOTIS

- Pilėnų gynyba. Kunigaikštis Margiris.
- Riteriai.
- Pilkapiai.
- Vytautas Klova, „Pilėnai“.
- Jurbarkas, kilęs nuo germaniško vietovardžio *Georgenburg*. Vietovardis sudarytas iš dviejų sudedamųjų dalių: *Georg* (asmenvardis, liet. Jurgis)+ *Burg* (pilis, kalnas, miestas).

X UŽDUOTIS

- Frazeologizmus sieja žodis *koja*. Frazeologizmai: 1. *ant kojų* – stojasi, keliasi, 2. *koja už kojos* – lėtai, sunkiai (eina), 3. *koją iškelti* – trumpam išėiti, 4. *aukštyn kojomis apsiversti* – iš esmės pakisti, 5. *kreiva koja atsistoti iš patalo* – prastai nusiteikti, 6. *po kojų painiotis* – trukdyti (arti būnant).
- Prieveiksmis. Iš dalyvio (ar būdvardžio) *neapsakomas*.
- Teñ paviešēs savaitę kitą. Kitą.*
- siems, pai-, -nio-, po-, ko-, -jų.*
- Įnagininku. Naudininko.
- Iš bendraties (*sakyti*). Iš būtojo kartinio.

XI UŽDUOTIS

- S. Daukanto *Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių* (1845) laikomas pirmuoju lietuvių kultūros istorijos pavyzdžiu.
- Atsakymai gali būti įvairūs. S. Daukantas savo darbu siekė įrodyti, kad lietuvių tauta turi kilnią istoriją, niekuo nenusileidžia kitoms tautoms, tad pirmasis lietuvių kalba pabandė aprašyti senovės lietuvių gyvenimo būdą ir tikėjimą, užfiksuoti lietuvių etnografinius papročius, ir taip sukūrė kultūrinės atminties išsaugojimo tradicijos pagrindus. Daukanto kūrinys įkvėpė ištisas XIX-XX a. lietuvių rašytojų kartas.
- Daukantas daugiausiai rėmėsi A. Vijūko-Kojalavičiaus veikalais, šiek tiek mažiau – M. Strykovskio darbais.
- Jonas Lasickis, Motiejus Pretorijus.

XII UŽDUOTIS

1. *kalėdinis: Kalėdos, milžiniškas: milžinas.*
2. Dvitaškiu atskirti sudėtinio sakinio dėmenys, siekiant paaiškinti, patikslinti pradžioje pasakytą mintį (kokią yra kova).
3. *kuris kibirkščiavo šalta kalėdinių ugnių šviesa.* Šalutinis pažyminio sakiny.
4. išplėstinis dalyvinis pažyminis. Ne.
5. *Žiemoj, ugnj.* Vienas žodis rašomas su *j*, o kitas – be *j*.

XIII UŽDUOTIS

L. S. Černiauskaitė	„Benedikto slenksčiai“
R. Granauskas	„Gyvenimas po klevu“
H. K. Andersen	„Bjaurusis ančiukas“
O. Vaildas	„Doriano Grėjaus portretas“
J. Biliūnas	„Ubagas“
Šatrijos Ragana	„Irkos tragedija“
J. Ivanauskaitė	„Kelionių alchemija“
K. Binkis	„Atžalynas“
Julius Kaupas	„Daktaras Kripštukas pragare“
V. Krėvė	„Skerdžius“

XIV UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs: jie yra daugiskaitiniai žodžiai, jie yra daiktavardžiai, jie yra švenčių ir apeigų pavadinimai,
2. *Petrinės: Petras, Vėlinės: vėlė.*
3. *-tuvės.* Bendraties (*sužadė-ti*).
4. Jis yra galūninės darybos žodis (yra galūnės vedinys). Iš veiksmažodžio *atleisti (atleidžia, atleido)*.
5. Sekmas. Skaitvardis, septintas.

XV UŽDUOTIS

1. Aukojimo ritualas.
2. Biblijos Pradžios knygos pasakojimas apie tai, kaip Dievas Abraomo pareikalavo paaukoti savo sūnų Izaoką.
3. Romualdo Granausko *Jaučio aukojimas*.

XVI UŽDUOTIS

1. Iš *i* linksniuotės. *Mumysė.*
2. iš *u* linksniuotės. Atsakymai gali būti įvairūs: *dgs. gal. mūs* ar *dgs. naud. mūms*.
3. Asmeninis įvardis. Sangražinis ir savybiniai įvardžiai.

Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniam

2019 m.

11-12 klasės

Respublikinis turas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

dalyvio kodas

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Lietuvių literatūros klasikas Vaižgantas buvo aktyvus literatūros kritikas. Toliau pateiktos ištraukos iš jo recenzijų. Atidžiai perskaitykite ir pabandykite nustatyti, apie kokius to meto lietuvių rašytojus ir jų kūrinius pasakoja Vaižgantas.

1. Visur originalu, trumpa, o vaizdu – palieka pėdas smagenų smėly. Kūrinėlius gali skaityti po kelis syk tuo pat pamėgimu, net vis didesniu įsiskoningimu. Iš jų dvelkia gyva sveika dvasia. Tai net keista, kai aptinki disonansą: Juokis, gyvenime, juokis pajaco juoku, ar pasikėsinią nusižudyti.

Vertinimas

2. Nė Kraševskį skaitydamas, aš nesijaučiau taip persikėlęs į giliają, 8-900 metų, senovę, į laikus grynai savotiškus ir jau gana aukštos karo ir buitės kultūros. Pietaris savo „Algimante“ taip nesugebėjo padaryti. Pakvipo mums senovė, amžių rūkais aptemusi, bet poezijos gaisrais nušviesta. Žiūrėk, kokį poezijos lobį, bekasinėdamas savo piliakalnius, mums iškasė!

3. Pirmiausia tai yra istorijos dokumentai. Istorijos aktai duoda žinių, bet neduoda nuotaikos; jų teduoda asmeniškieji laiku surašyti atsiminimai [...] Knygelė duoda vienerių metų didžiojo karo įspūdžių. Tai toli gražu ne sausas nuotykių išdėstymas [...] Tai rinkinys labai gražiai beletristiškai sustilizuotų įspūdžių. Čia nebe tiek sveria patys faktai, kiek jų veikimas į lietuvių psichiką.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

II UŽDUOTIS

Lentelėje pateikti baltų žemių gyvenamųjų vietų vardai. Antrame lentelės stulpelyje įrašykite baltų genties pavadinimą, kurios teritorijoje yra lentelėje nurodytas gyvenamosios vietos vardas, o į trečią – įrašykite iš pateikto gyvenamųjų vietų vardų sąrašo tą miesto ar miestelio vardą, kuris taip pat yra Jūsų nurodytoje baltų genties teritorijoje.

Gyvenamųjų vietų vardai: *Kupiškis, Lazdijai, Pasvalys, Raseiniai, Skuodas.*

Gyvenamosios vietos vardas	Baltų genties teritorija	Miestas, miestelis
Joniškis		
Kelmė		
Leipalingis		
Palanga		
Rokiškis		

Vertinimas

Lentelės pildymo pavyzdys

Miestas, miestelis, gyvenvietė	Baltų genties teritorija	Miestas, miestelis, gyvenvietė
Varniai	žemaičiai	Šilalė

Vertinimas: už kiekvieną teisingai nurodytą baltų genties pavadinimą ir tinkamai įrašytą miesto, miestelio vardą – po 1 tašką. Tais atvejais, kai nurodoma ne ta baltų gentis ar įrašomas ne tas miesto, miestelio pavadinimas, taškas neskiriamas.

Suma:

III UŽDUOTIS

*Ak, – tarė jam Enskys, ištraukęs didelį peilį, –
Mans brolau širdings, kam spardais taip susiraukęs?
Juk ir man taip jau, kaip ir tau, visai pasidarė.
Štai briedkriaunis šis, ant šalto priekalo kaltas,
Rodos, tikt žiūrėk, jau nei išdilusi delčia
Ar kaip baisiai koks nukumpęs vanago snapas.
Kad aš tai pamatau, tuojaus man giltinė rodos,
Kaip ją molioriaus ranka moliavodama rašo,
Ir su jos dalgiu kumpu nugandina svieta.
Ak, brolau! Šio stungio, šio nudilusio stungio
Aš taip gailiuos, kad kartais verkt nesiliauju.*

K. Donelaitis, „Rudens gėrybės“, ištrauka.

Atsakykite į klausimus:

1. Ištraukoje randame vieną iš retų K. Donelaičio kūrybos aliuzijų į vaizduojamąjį meną. Koks populiarus Baroko epochos dailės motyvas čia apdainuojamas?

Vertinimas

2. Koks daiktas pateiktoje ištraukoje sinonimiškai įvardijamas trimis skirtingais vardais? Nurodykite visus tris pavadinimus.

3. K. Donelaitis apdainavo savo meto lietuvių valstiečių kasdienybę ir buitį, kuri pasižymi itin savitais aspektais. Kokios šalies gyvenimas vaizduojamas *Metuose*? Kokia yra šių valstiečių religija?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IV UŽDUOTIS

Lentelėje pateikti prūsų, lietuvių ir latvių kalbų žodžiai:

prūsų kalbos žodžiai	lietuvių kalbos žodžiai	latvių kalbos žodžiai
ansis	ąsà	ùosa
assis	ašis	ass (< asis)
deiwās	diēvas	dīevs
gerwe	gėrvė	dzērve
kittan	kità	citū
penckts	peñktas	pīekt(ai)s
rancko	rankà	rùoka

Atsakykite į klausimus:

1. Kuri iš trijų baltų kalbų geriausiai išsaugojo nepakitusius mišriuosius dvigarsius? Kurioje kalboje jie pakito daugiausiai?

2. Jeigu prūsų kalboje yra vietovardis *Leipe*, tai koks bus jo pamatinio žodžio šaknies atitikmuo lietuvių kalboje? Kurių – rytų ar vakarų – baltų leksikos žodis yra Druskininkų savivaldybėje esančio Leipalingio miestelio vardo pamatas?

3. Remdamiesi baltizmais suomių kalboje, pvz., *heinä* 'šienas', *seinä* 'siena' (kurie ir atitinka lietuvių kalbos žodžius *šienas*, *siena*), parašykite, kuris žodis – lietuvių *diēvas* ar prūsų *deiwās* – kalbos raidos požiūriu rodo ankstesnę baltų kalbos būklę. Parašykite bent vieną išnykusią baltų kalbą, kurios teritorijos gyventojai laikui bėgant tapo latvių tautos dalimi.

4. Baltijos jūra įvairiose kalbose vadinama kitais vardais: vokiečiai, danai ir švedai ją vadina Rytų jūra, estai – Vakarų jūra. Pagal ką ši jūra yra gavusi tokius vardus? Kas ir kuriame amžiuje pirmasis pavartojo jūros pavadinimą su šaknimi *balt-*?

5. Naudodamiesi anksčiau pateikta lentele įrašykite praleistas prūsų kalbos žodžių raides, kai žinote to žodžio atitikmenį kuria nors viena baltų kalba:

Prūsų kalbos žodžiai	
☐ ettwirts	latviškai: ce,turt(ai)s
☐ unis	lietuviškai: šūnis
s ☐ ☐ sy	latviškai: zūoss
nakt ☐ ☐	lietuviškai: nāktį

Vertinimas: 1-4 klausimai: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas).

5 klausimas: už kiekvieną teisingą prūsų kalbos žodį – 1 taškas.

Suma:

V UŽDUOTIS

Kadangi knygų, parašytų tiek lotynų, tiek kitomis kalbomis, yra bemaž be skaičiaus, o lietuviškų, taip reikalingų sieloms laimėti, negausu, tai savo lietuviškai parengtus pamokslus išvertęs į lenkų kalbą dabar žmonėms atiduodu, kad galėtų pasiremti ir tas, kuris nepakankamai moka lietuvių kalbą, nes skaitydamas tas knygeles, didžiąją jų dalį atsimins, ir tas, kuris visiškai nemoka lietuviškai, bet rūpinasi savo artimųjų sielomis, nes iš išversto greta parašyto lenkiško teksto pats supras lietuvišką.

Konstantinas Sirvydas, *Punktai sakymų*, Prakalba į skaitytoją, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Kokią Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros ir literatūros epochą reprezentuoja Konstantinas Sirvydas? Trumpai apibūdinkite esminius šios epochos bruožus.

Vertinimas

2. Be pamokslų knygos *Punktai sakymų*, K. Sirvydas parengė dar vieną išskirtinės svarbos lituanistikos paminklą. Kokį?

3. Kokiai vienuolijai priklausė K. Sirvydas? Trumpai apibūdinkite svarbiausius istorinius jos nuopelnus Lietuvoje.

4. K. Sirvydas savo prakalboje pabrėžė, kad lietuviškų knygų yra negausu. Nurodykite bent vieną knygą lietuvių kalba, išleistą iki K. Sirvydo darbų.

5. Pamokslai yra religinės literatūros žanras. Nurodykite dar bent du kitus religinės literatūros žanrus.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VI UŽDUOTIS

Lentelėje pateikti sakiniai ar teksto atkarpos su vartojamais naujažodžiais iš Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyno (žr. naujazodziai.lki.lt). Raskite naujažodžius ir nurodykite jų reikšmę.

Sakiniai ar teksto atkarpos, kur vartojama naujažodžių	Naujažodis	Naujažodžio reikšmė
„Žinoma, jei jie būtų susėdę rašyti naują Lietuvos laisvės manifestą, gal juos būtų užmėtę graužtukais ar akmenimis. Bet ne visada taip būna. Nebūtina kapituluoti. Ne visi – kapituliavičiai“, – pabrėžė jis.		
Kostiumo dizaino studentės įsitikinusios, kad norint persiūti drabužius visiškai nebūtina turėti specialų išsilavinimą. Juokdamosi pripažįsta, kad kartais su tuo visai nesusiję žmonės iš gatvės perspjauna profesionalus, nes nesijaučia suvaržyti jokių standartų ir drąsiau eksperimentuoja.		
Kad baigėsi žiema, sužinai, kai katinas po kokių 4-5 mėnesių nustoja gulėti prie radiatoriaus ir persikrausto gulėti „ant saulės“, nors radiatorius dar šiltas. Dabar ten gulės iki naujo šildymo sezono, net kai bus karšta ir ne „ant saulės“. Katinometras rodo tik du metų laikus.		
(...) dažnai pedagogai orientuojasi į pačią problemą – žinutinimo poveikį formaliai kalbai, o ne į pozityvų problemos sprendimą – kaip ugdyti mokinių formalios ir neformalios kalbos gebėjimus, kaip mobilųjį telefoną galima panaudoti šiems gebėjimams stiprinti.		
Tačiau įsisukę į verslą jau trečia savaitė sėdime vaflinėje ir namie nėra kada galvoti apie vaflius. – Ar turėjote pavyzdį, pagal kurį kūrėte savo vaflinę? – Galiu sakyti, tai mūsų visiškai savitas produktas. Mums tai pirmasis maitinimo objektas. [...] Dabar mūsų restoranas jau veikia.		
Kita (ne)galimybė – nieko nekeisti. Tada savaime kai kurios aukštosios mokyklos nebegaus krepšelių ir neberengs mokytojų, juos perims kiti universitetai. Tik nereikia imtis dirbtinės reanimacijos. Geriau bendradarbiauti, jungtis ir tinklintis.		
Paskutiniai du knygos skyriai, kuriuose lyrinė subjektė sugrįžta į savo vaikystės ir paauglystės laiką, į provincijos miestelio erdvę, struktūriškai paprastesni, vientesni, tarsi neturį jokių papildomų poezijos atpažinimo ženklų, išskyrus koncentruotą, kryptingą, socialiai aštrų pasakojimo turinį.		
Žiūrėkite, kiek daug žmogus gali išmokti: būk lankstus, o ne stabarus, būk su pustoniais, nebūk juoda – balta. Kaip padeda tai gyvenime, kaip padeda tai šalia esantiems.		
Stambieji užsiima knygų leidyba ir pardavyba, o ne rašyba.		

Vertinimas

užduoties tęsinys kitame lape

VI užduoties tęsinys. Atlikite užduotis:

Vertinimas

1. Raskite bent du įrašytus naujažodžius, kurie atsirado žodžius pavartojus nauja reikšme, ir juos parašykite.

2. Raskite priesaginiu darybos būdu iš priesaginio lietuvių kilmės veiksmožodžio atsiradusį naujažodį, kuris yra daiktavardis, ir paaiškinkite jo darybą: nurodykite naujažodžio pamatinį žodį ir jo priesagą.

3. Iš lentelėje įrašytų naujažodžių raskite tą, kuris savo darybos formantu tiesiogiai susijęs su tikriniais žodžiais.

Vertinimas: Už kiekvieną rastą naujažodį ir tinkamai nurodytą jo reikšmę – 1 taškas.
Už kiekvieną tinkamai atliktą užduotį – po 1 tašką.

Suma:

VII UŽDUOTIS

Liepos pradžioje, didžiausių karščių metu, vakarop, vienas jaunikaitis išėjo į gatvę iš savo kambarėlio, kurį nuomojosi iš S. gatvelės gyventojų, ir iš lėto, tartum nesiryždamas, nuėjo K. tilto linkui.

Jis laimingai išvengė nesusitikęs savo šeiminkės ant laiptų. Jo kambarėlis buvo po pačiu didelio, penkių aukštų namo stogu ir labiau panėšėjo į spintą, negu į butą.

Atsakykite į klausimus:

1. Kokio Fiodoro Dostojevskio romano pradžia pacituota ištraukoje? Trumpai apibūdinkite šio romano filosofinę ir religinę problematiką.

2. Koks XX a. pirmosios pusės lietuvių filosofas savo darbuose plačiai rėmėsi F. Dostojevskio kūryba? Koks žymus jo kūrinys yra paremtas vienos F. Dostojevskio romano „Broliai Karamazovai“ dalies interpretacija?

3. Iš toliau išvardintų lietuvių literatūrologų nurodykite du XX a. lietuvių romano ir prozos raidos tyrinėtojus: Vanda Zaborskaitė, Algis Kalėda, Vytautas Kubilius, Norbertas Vėlius.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Perskaitykite lietuvių poetų eilėraščių ištraukas ir atlikite užduotis:

- a) nurodykite kokią epochą arba srovę jie reprezentuoja;**
b) pakomentuokite, kokie ištraukų lyrinio herojaus bruožai liudija tipišką, būdingą šios epochos arba srovės lyrinio herojaus ypatybes.

1. *Ir ko jis nedarė:
grūdinosi šaltame vandeny
daug skaitė
dainavo
žiūrėjo į dangų
gulėdamas žolėje.*
- Visai tai veltui
Galvojo
Juk neįmanoma pasidaryti tokiam
Koks savaime esi
- o kada stengiesi būti toks
koks savaime esi
tada ne savaime esi toks
koks savaime esi.*

Vertinimas

2. *Palaimink, Viešpatie, kelionę,
Kurioj pro ašarų miglas
Palydžiu praeitį malonią,
Kaip laimės tolimes salas.*

3. *Ne mums pataikauti nabašnikų manijai
Ir svarstyti poezijos mirusius atomus.
Metam „sudiev“ sušukuotai kompanijai
Ir žengiam jauni į gyvenimus.*

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

Pražydas dilgėlėms po langu, ūmai supratau, kad per sielvartą mane aplankė Tėvynės meilė ir prieš akis tarsi judantys paveikslėliai praslinko visas mano gyvenimas. Kai kurių tikėjimų tvirtinimu, gyvenimo kadrai panašiai praskrieja mirusiojo sąmonėje. Vadinasi, dar būdamas gyvas, buvau miręs, tik vieną naktį, bet ir ji – didi dangaus dovana. Tai, ką buvau, atrodė, amžiams užmiršęs, išniro su visomis smulkmenomis, su garsais, spalvomis, su dvasingu alsavimu į širdį.

Leonardas Gutauskas, *Laiškai iš Viešvilės*, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Tekste vartojamas dalyvis *mirusiojo* (plg. ... *praskrieja mirusiojo sąmonėje*). Nurodykite koks yra dalyvio laikas ir rūšis. Kokios kalbos dalies poziciją jis užima sakinyje?

Vertinimas

2. Raskite ištraukoje priesaginius daiktavardžius, kurie atsirado iš veiksmažodžių, o jų pamatas yra fiksuotas vien tik jo pamatinio veiksmažodžio būtojo kartinio laiko kamiene, ir juos parašykite vienaskaitos vardininko forma.

3. Frazėje *Pražydas dilgėlėms po langu, ūmai supratau* raskite trinarius (sudaryti iš trijų garsų) ilguosius skiemenis ir juos parašykite.

4. Raskite tekste vartojamus įvardžius, kurie nėra asmeniniai, ir parašę nesikartojančius įvardžius vyriškosios giminės vienaskaitos vardininko forma nurodykite jų reikšmines grupes. Kas reikšmės požiūriu sieja visus Jūsų išrinktus įvardžius?

5. Tekste vartojamas būdvardis *didi* (plg. *didi dangaus dovana*). Kokios būdvardžio formos, kurios yra gan dažnai vartojamos lietuvių kalboje, yra iš jo padaromos? Jas įvardinę pateikite vyriškos ir moteriškos giminės formas, padarytas iš šio būdvardžio.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

X UŽDUOTIS

Toliau pateikti lietuvių kalbosrieveiksmai:

atmintinai, blogai, ilgam, išties, kaip, karčiai, patenkinamai, piktuojau, pirmyn, retai, sausai, šalyje, taip, tąnakt, žinia.

Atsakykite į klausimus:

1. Kurie iš pateiktųrieveiksmių yra suprieveiksmėjusios linksnių formos? Kokių kalbos dalių?

Vertinimas

2. Raskite iš dalyvių atsiradusiusrieveiksnius ir nurodykite, iš kokios dalyvio rūšies jie atsirado.

3. Nurodykite po vieną požymį, kuriuo skiriasi ir yra panašūsrieveiksmai *išties* ir *tañnakt* pagal jų sandarą ir struktūrą.

4. Raskite pateiktus įvardiniusrieveiksnius. Parašykite įvardį, iš kurio atsirado vienas kuris nors nurodytasrieveiksmais.

5. Kokiomis veiksmažodžio formomis tradiciškai yra laikomos tokios formos kaip, pvz., *rautinai*? Kuo šio žodžio vartosena skiriasi nuo pateiktųrieveiksmių?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

Lentelėje nurodykite kiekvieno iš išvardintų kūrinų žanrą ir epochą arba literatūros kryptį.

Kūrinio pavadinimas	Žanras	Epocha arba kryptis
1. Probočių šešėliai		
2. Trakų pilis		
3. Radviliada		
4. Petras Kurmelis		
5. Metamorfozės		
6. Vilks provininks		
7. Žemaičių vyskupystė		
8. Kelionė į Jeruzalę		
9. Žali		
10. Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių		

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą (žanras + epocha/kryptis) – 1 taškas**Suma:****XII UŽDUOTIS**

Laikydamas kibirą rankoje, jis apsigręžia ir eina link nematomo, bet šiluma alsuojančio sunkvežimio ir tuojuo šalia išgirsta berniuko alsavimą:

- Man nesmagu, kad jūs liekat vienas.
- Tu keliauk namo. Eik namo, kol dar ne vidurnaktis.
- Nesmagu, kad jūs liekat vienas.
- Eik namo, kol dar ne vidurnaktis.

Jie eina abu. Tolsta viena nuo kitos šlapios nugaros, didžiajam, rodos, kas nuo šonkaulių plėšia permirkusius marškinius.

Atsakykite į klausimus:

1. Kaip vadinasi Juozo Apučio novelė, kurios pabaiga čia pacituota?

2. Kokiais metais buvo išspausdintas J. Apučio rinkinys
- Keleivio novelės*
- ? Koks istorinis Lietuvos laikotarpis jame vaizduojamas?

3. Koks kitas žymus tos pačios kartos lietuvių prozininkas, kurio didelę kūrybinio palikimo dalį J. Aputis spaudai parengė po jo mirties, buvo artimas Apučiiui tiek stilistiniu, tiek pasaulėjautos aspektu? Koks literatūrinis motyvas ypač vienija jų kūrybą?

Vertinimas

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)**Suma:**

XIII UŽDUOTIS

Toliau pateikti įvairios darybos vietovardžiai iš Lietuvos vietovardžių žodyno: *Bajōrlaukė* (pieva, Eigirdžiai), *Brazdeikio miškėlis* (miškas, Nausodis), *Butkaičiai* (kaimas, Kaltinėnai), *Būtrimiškis* (viensėdis, Krekenava), *Daūgirdo kálnas* (kalnas, Miroslavas), *Daugūliai* (kaimas, Sendvaris), *Daukšinė* (kalva, Salantai), *Degučio raistas* (raistas, Žiezmariai), *Dūdėnai* (kaimas, Giedraičiai), *Gėdvilienės kapukai* (kapai, Upyna), *Girdėnai* (kaimas, Ylakiai), *Girdėnai* (kaimas, Svirkos), *Giřdvainio miškas* (miškas, Daugai).

Atsakykite į klausimus:

1. Kas pamato požiūriu sieja visus pateiktus vietovardžius? Ar šiuo požiūriu skiriasi vietovardis *Ėžero laūkas* (dirva, Dubingiai)? Kodėl?

Vertinimas

2. Dalis pateiktų vietovardžių yra atsiradę iš dvikamienių asmenvardžių (płg. *Min-daug-as*). Raskite sąrašė bent du vietovardžius, atsiradusius iš dvikamienių asmenvardžių, ir vienaskaitos vardininko forma nurodykite jų pamatinį asmenvardį.

3. Tarp pateiktų vietovardžių suraskite iš skolinto asmens pavadinimo, vėliau tapusio lietuvių pavarde, atsiradusį vietovardį ir vienaskaitos vardininko forma nurodykite jo pamatinį asmenvardį. Ar kilmės požiūriu nuo Jūsų surasto vietovardžio pamatinio asmenvardžio skiriasi vietovardžio *Antánlaukis* (viensėdis, Jonava) vienas iš pamatinių žodžių – asmenvardis? Kuo?

4. Tarp pateiktų vietovardžių suraskite priesaginiu būdu atsiradusius vienaskaitos formą turinčius vietovardžius ir nurodykite jų pamatą.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XIV UŽDUOTIS

Užpildykite lentelę, kai žinote slapyvardį: antroje lentelės grafoje nurodykite rašytojo ar kalbininko vardą ir pavardę, o į trečią – surašykite visus tris to paties žmogaus slapyvardžius iš toliau pateikto sąrašo.

Slapyvardžiai: B. ir B., Birštonas, Daugkientys K., Dewinakis J., D-ras J.B., iš Oškabalių, Jonas Brazaitis, Jonas Obuol., K. B-a, Kapsas V., Masionis Kaz., Obelaitis K., Rygiškių Jonas, Q.D.ir K., Sėlis K., Szauklus Motiejus, Varpas, V.NM.

Slapyvardis	Vardas ir pavardė	Kiti to paties žmogaus slapyvardžiai
Dusėtiškis		
Jonas Bs.		
Kirvelis Nusmuko		
Laukys Jokūbas		
Nemunėlis Vytė		
Paežerių Vincas		

Vertinimas

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą (vardas ir pavardė + visi kiti to paties žmogaus slapyvardžiai) – 1 taškas. Suklydus ir priskyrus nors vieną netinkamą slapyvardį taškų neskiriama.

Suma:

XV UŽDUOTIS

Perskaitykite žymių lietuvių ir užsienio autorių kūrinių ištraukas ir nurodykite autorių ir kūrinio pavadinimą.

1. Tą siaubingą dieną, dar iš ryto Šariką nusmelkė nuo jautu. Dėl to jis staiga nuliūdo ir pusryčius – pusę puodelio avižinės košės ir vakarykštį avienos kauliuką – suėdė be jokio apetito. Viskam abejingas nuėjo į priimamąjį ir ten tyliai sustūgo savo atspindžiui veidrodyje. Bet po to, kai Zina išvedė jį pasivaikščioti į bulvarą, diena atrodė kaip diena. Priėmimo nebuvo todėl, kad, kaip žinoma, priėmimo antradieniais nebūna, ir dievybė sėdėjo kabinete, atsivertęs ant stalo kažkokias sunkias knygas su įvairiaspalviais paveikslukais.

Vertinimas

2. Tikrovė jį erzino, gąsdino, kėlė nuolatinį nerimą, ir, galbūt norėdamas pateisinti tą savo bailumą, bjaurėjimąsi dabartimi, jis visada girdavo praeitį ir tai, ko niekad nėra buvę, ir senosios kalbos, kurias pats dėstė, jam buvo iš esmės tokie pat kaliošai ir skėtis, kur slėpdavosi nuo tikrojo gyvenimo.

– O, kokia skambi, kokia graži graikų kalba! – sakydavo jis apsalusiu veidu, ir, tarsi paremdamas savo žodžius, primerkdavo akį ir, pakėlęs pirštą, pratarė: – *Antropos!*

3. Jam darėsi nepakenčiamai drovu kas išpažintis kartoti tą patį. Tuomet jis ėmė rūšiuoti savo „nuodėmes“. Kai kurias pasilikdavo rezerve kitai savaitei, o tas, kurias dabar sakė, jau kitą savaitę nebekartodavo. Nes jis jau buvo tiek teologas, kad žinojo, jog išpažintis bus gera, nors ir ne visas lengvasias nuodėmes pasakys. Jis primygtinai ieškodavo naujų nuodėmių rūšių ir būdavo patenkintas, kai surasdavo. Visame seminarijos auklėjime didžiausia charakterio yda buvo laikoma puikybės.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XVI UŽDUOTIS

Toliau pateikti sakiniai:

Jei aklas aklą ves, tai abudu į duobę įkris.

Ledas slidus, o žmogaus gyvenimas – dar slidesnis.

Lietuvių kalba, kaip ir visos kitos pasaulio kalbos, nėra visur vienoda.

Muzika vis grojo, paskui dainavo sodrus balsas, paskui vyras ir moteris pakaitomis pranešinėjo žinias.

Tegul niekas to nematė, aš vis vien negaliu jam meluoti.

Tik vienas klausytojas, būtent Vincas, pasiliko salėje.

Atsakykite į klausimus:

1. Tarp pateiktų sakinių raskite sudėtinius sakinius, kurie turi šalutinius prijungiamuosius sakinius (juos pabraukite), ir juos parašę įvardinkite, kokių rūšių šalutinius sakinius radote.

2. Tarp pateiktų sakinių raskite sudėtinį sakinį, kurio nariai yra sujungti, ir jį parašykite. Kokiu jungtuku sujungti šio sudėtinio sakinio nariai? Parašykite dar bent du jungtukus, kuriais jungiami tokio paties sujungimo sakiniai.

3. Raskite sakinį, kur būdvardis yra veiksnys, ir jį parašę veiksni pabraukite. Kokiomis dar sakinio dalimis pateiktuose sakiniuose yra būdvardžiai?

4. Sukirčiuokite sakinio *Muzika vis grojo, paskui dainavo sodrus balsas, paskui vyras ir moteris pakaitomis pranešinėjo žinias* tarinius. Kuriame iš jų veiktų priešpaskutinio (antrojo nuo galo) skiemens taisyklė?

Vertinimas: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniam

Respublikinis turas

11-12 klasės

2019 m.

Ak, sunku rasti šį dievišką pėdsaką tokiame gyvenime, kurį mes gyvename, tokioje patenkintoje, tokioje miesčioniškoje, tokioje pilkoje epochoje, matant šią architektūrą, šiuos verslus, šią politiką, šiuos žmones! Ir kaip aš nebūsiu Stepių Vilkas ir pasigailėtinas atsiskyrėlis šiame pasaulyje, kurio tikslams nepritariu, kurio jokie džiaugsmas manęs nejaudina! Aš negaliu ilgai ištvirti nei teatre, nei kine, vos įstengiu paskaityti laikraštį, retai perskaitau šiuolaikinę knygą, aš nesuprantu, kokio malonumo ir džiaugsmo žmonės ieško perpildytuose traukiniuose ir viešbučiuose, sausakimšose kavinėse, skambinant kvaitinančiai, įkyriai muzikai, elegantiškų miestų baruose ir varjetė, pasaulinėse parodose, paskaitose smalsuoliams, dideliuose stadionuose – visų šių džiaugsmų, kurie man juk būtų pasiekiami ir dėl kurių tūkstančiai kitų grumiasi ir stumdosi, aš nesuprantu, jiems nepritariu. O tai, kas man atsitinka retomis mano džiaugsmo valandomis, kas man yra palaima, įvykis, ekstazė ir pakilimas, – pasaulis tai žino, to ieško ir tai mėgsta daugių daugiausiai poezijoje, o gyvenime tai laiko pamišimu.

Hermanas Hesė, *Stepių vilkas*, ištrauka

Parašykite esė tema:

Atsiskyrėlių džiaugsmo valandos: kuo jos ypatingos?

Kurdami rašinį pabandykite:

- pamąstyti, ar patiriate atsiskyrėliško jausmą, kokia yra ši patirtis, ar ji gali suteikti džiaugsmo?
- prisiminti vieną ar keletą atsiskyrėlių, vienišių paveikslų laisvai pasirinktuose lietuvių ar užsienio autorių literatūros kūriniuose;
- pasvarstyti apie tai, kokias egzistencines problemas apmąsto žmogaus vienišumo ir atsiskyrėliško temą plėtojantys kūriniai;

Rašinio apimtis: nuo 250 iki 300 žodžių.

Pastaba: šiai užduočiai skirtos 2 valandos, todėl galima rašyti juodraščius. Vertinamas bus tik švarraščio variantas.

Vertinimo kriterijai

- Kalbos taisyklingumas: rašyba, skyryba, kalbos kultūra.
- Pasitelktų kultūros ir literatūros pavyzdžių tikslingumas.
- Pasakojimo rišlumas ir samprotavimo įtaigumas.

Vertinimas balais

- Kalbos klaidos (rašybos, skyrybos, kalbos kultūros): iki 5 klaidų (imtinai): **-10**; iki 10 klaidų: **-20**; iki 15 klaidų: **-30**; iki 20 klaidų: **-40**; iki 25 klaidų **-50**.
- Teksto mintis neaiški, tekstas chaotiškas arba skurdokas žodyno, žinių ir kūrybiškumo požiūriu, tekstas nebaigtas: **+20**; tekstas struktūriškas, nuosekliai vystoma tema, rūpinamasi žodynu, tačiau trūksta žinių ir kultūrinių argumentų, tema nušviesta blankiai: **+30**; tekstui netrūksta dalykinės informacijos, matyti aiškios pastangos kūrybiškai interpretuoti, tačiau arba yra netikslumų, arba vientisos ir baigtos struktūros esė nesudaro: **+40**; tekstas yra originalus, kultūrinė interpretacija išmoninga, tema išplėtotą kūrybingai panaudojant žinias, dėstymo mintis sklandi: **+ 50**.

Maksimalus balų skaičius: 50

Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams

11-12 klasės

Respublikinis turas

2019 m.

ATSAKYMAI

I UŽDUOTIS

1. Apie Salomėjos Nėries poezijos rinkinį *Pėdos smėly*, 1931.
2. Apie Vinco Krėvės *Dainavos šalies senų žmonių padavimus*, 1912-1913.
3. Apie Gabrielės Petkevičaitės-Bitės *Karo metų dienoraštį*, 1925.

II UŽDUOTIS

Gyvenamosios vietos vardas	Baltų genties teritorija (reikia įrašyti)	Miestas, miestelis (reikia įrašyti)
Joniškis	žiemgaliai	Pasvalys
Kelmė	žemaičiai	Raseiniai
Leipalingis	jotvingiai	Lazdijai
Palanga	kuršiai	Skudodas
Rokiškis	sėliai	Kupiškis

III UŽDUOTIS

1. Baroko epochoje buvo išplitęs ištraukoje minimas mirties – giltinės su dalgiu – vaizdinys.
2. Peilis-briedkriaunis-stungis.
3. K. Donelaitis aprašė Prūsijos lietuvių valstiečių liuteronų gyvenimą.

IV UŽDUOTIS

1. Prūsų. Latvių.
2. Liep-. Vakarų.
3. Prūsų. Atsakymai gali būti įvairūs: kuršiai, žiemgaliai ar sėliai.
4. Pagal jos padėtį teritoriją, kuriose gyvena šios tautos, atžvilgiu. Adomas Bremenietis, XI a.
- 5.

Prūsų kalbos žodžiai	
<u>K</u> ettwirts	latviškai: ce,turt(ai)s
<u>Š</u> unis	lietuviškai: šūnis
s <u>A</u> Nsy	latviškai: zūoss
nakt <u>I</u> N	lietuviškai: nāktį

V UŽDUOTIS

1. K. Sirvydas yra Baroko epochos autorius. Atsakymai apie epochos svarbiausius bruožus gali būti įvairūs. Tai XVII a. suklestėjusi epocha, kurios idėjas, meninį stilių stipriai veikė individuali religinė refleksija, mistinės filosofijos tendencijos, religinio, pamaldaus žmogaus idealai. Lietuvoje Baroko epochoje labiausiai plėtojosi katalikiškoji kultūra, ypač vaizduojamasis religinis menas ir sakralinė architektūra, liudijusi kontrreformacijos ir katalikiškosios kultūros pergalę. Baroko menui būdinga religinės minties ir vaizduojamojo meno jungtis, emblematiškumas, meno ir literatūros kūrinių stilius pasižymi puošnumu, manieringumu, alegoriškumu.
2. K. Sirvydas yra pirmųjų spausdintų lietuvių kalbos žodynų autorius. Jis parengė du trijų kalbų (lenkų, lotynų ir lietuvių) žodynus. Pirmasis (jo tikslus pavadinimas nežinomas, nes antraštinis puslapis neišliko) buvo publikuotas apie 1620 m. Antrasis (kartais ne visiškai tiksliai vadinamas antruoju 1620 m. žodyno leidimu), *Dictionarium trium linguarum* žodynas, pirmą kartą publikuotas 1631 m., susilaukė keleto leidimų.
3. K. Sirvydas buvo jėzuitas, jėzuitų ordino (savo vienuoliją jėzuitai dar vadino Jėzaus draugija) narys, įstojęs į jėzuitų naujokyną 1598 m. Jėzuitai buvo įtakingiausia ir aktyviausia XVI antrosios pusės – XVII a. Europos, taip pat ir Lietuvos, katalikų religinė ir kultūrinė jėga. Lietuvoje jėzuitai pradėjo savo veiklą 1569 m., išplėtojo vidurinių mokyklų (kolegijų) tinklą bei buvo Vilniaus universiteto (Jėzaus draugijos akademijos) įkūrimo 1579 m. iniciatoriai. XVII–XVIII a. jie rūpinosi lietuvių kalbos plėtra ir katalikiškųjų knygų leidyba šalyje.
4. Atsakymai gali būti įvairūs. Tai visos XVI a. lietuviškos knygos, išleistos Prūsijoje (M. Mažvydo, B. Vilento, J. Bretkūno knygos) ir Lietuvoje (M. Daukšos darbai, M. Petkevičiaus, J. Morkūno ir kt. knygos).
5. Katekizmas, giesmė (giesmynas), malda (maldynas), suma (evangeliniai pasakojimai).

VI UŽDUOTIS

Sakiniai ar teksto atkarpos, kur vartojama naujažodžių	Naujažodis	Naujažodžio reikšmė
„Žinoma, jei jie būtų susėdę rašyti naują Lietuvos laisvės manifestą, gal juos būtų užmėtę graužtukais ar akmenimis. Bet ne visada taip būna. Nebūtina kapituluoti. Ne visi – kapituliavičiai“, – pabrėžė jis.	kapituliavičius	kas kapituliuoja (pasiduoda pripažinęs, kad pralaimėjo)
Kostiumo dizaino studentės įsitikinusi, kad norint persiūti drabužius visiškai nebūtina turėti specialų išsilavinimą. Juokdamosi pripažįsta, kad kartais su tuo visai nesusiję žmonės iš gatvės perspjauna profesionalus, nes nesijaučia suvaržyti jokių standartų ir drąsiau eksperimentuoja.	perspjauti	pralenkti, pranokti
Kad baigėsi žiema, sužinai, kai katinas po kokių 4-5 mėnesių nustoja gulėti prie radiatoriaus ir persikrausto gulėti „ant saulės“, nors radiatorius dar šiltas. Dabar ten gulės iki naujo šildymo sezono, net kai bus karšta ir ne „ant saulės“. Katinometras rodo tik du metų laikus.	katinometras	katinas (kaip prietaisais) metų laikų kaitai matuoti
(...) dažnai pedagogai orientuojasi į pačią problemą – žinutinimo poveikį formaliai kalbai, o ne į pozityvų problemos sprendimą – kaip ugdyti mokinių formalios ir neformalios kalbos gebėjimus, kaip mobilųjį telefoną galima panaudoti šiems gebėjimams stiprinti.	žinutininimas	trumpųjų žinučių rašymas mobiliuoju telefonu (naudojant specifinį jų stilių)
Tačiau įsisukę į verslą jau trečia savaitė sėdime vaflinėje ir namie nėra kada galvoti apie vaflius.	vaflinė	vaflių užkandinė

– Ar turėjote pavyzdį, pagal kurį kūrėte savo vaflinę? – Galiu sakyti, tai mūsų visiškai savitas produktas. Mums tai primasis maitinimo objektas. [...] Dabar mūsų restoranas jau veikia.		
Kita (ne)galimybė – nieko nekeisti. Tada savaime kai kurios aukštosios mokyklos nebegaus krepšelių ir neberengs mokytojų, juos perims kiti universitetai. Tik nereikia imtis dirbtinės reanimacijos. Geriau bendradarbiauti, jungtis ir tinklintis.	tinklintis	jungtis į tinklus
Paskutiniai du knygos skyriai, kuriuose lyrinė subjektė sugrįžta į savo vaikystės ir paauglystės laiką, į provincijos miestelio erdvę, struktūriškai paprastesni, vientisesni, tarsi neturi jokių papildomų poezijos atpažinimo ženklų, išskyrus koncentruotą, kryptingą, socialiai aštrų pasakojimo turinį.	subjektė	išgyvenimų patirianti literatūros (dažniausiai poezijos) kūrinio veikėja
Žiūrėkite, kiek daug žmogus gali išmokti: būk lankstus, o ne stabarus, būk su pustoniais, nebūk juoda – balta. Kaip padeda tai gyvenime, kaip padeda tai šalia esantiesiems.	stabarus	nelankstus (kaip stabarus)
Stambieji užsiima knygų leidyba ir pardavyba, o ne rašyba.	rašyba	rašymas – grožinė kūryba

1. Atsakymai gali būti įvairūs: perspėjauti, rašyba, vaflinė.
2. Žinutinis: žinutin-ti (žinutin-a, žinutin-o) ir -imas.
3. Kapituliavičius.

VII UŽDUOTIS

1. *Nusikaltimas ir bausmė*. Atsakymai gali būti įvairūs. Dostojevskis šiame romane analizuoja žmogaus gebėjimą įveikti nuopuolį ir prisikelti. Dostojevskio humanizmas yra religinio pobūdžio, jis remiasi tikėjimu žmogumi, kaip Dievo sutvėrimu. Romano pagrindinė siužetinė linija yra Evangelijos sūnaus paklydėlio epizodo transformacija. Dostojevskio įsitikinimu, puolusį žmogų, Raskolnikovą, peržengusį gėrio ir blogio ribą, prikelti gali tik jis pats, tik jo paties sąžinė, jos kančios.
2. Antanas Maceina. *Didysis inkvizitorius*.
3. Algis Kalėda, Vytautas Kubilius.

VIII UŽDUOTIS

1. Postmodernizmas (Marcelijus Martinaitis, „Eksperimentas“, iš ciklo *Kukučio baladės*). Atsakymai gali būti įvairūs. Postmodernistinis lyrinis herojus gyvena dekonstruotame pasaulyje, jo pasaulėvaizdyje siejamas mitas ir groteskas, tikrovė ir fikcija.
2. Romantizmas (Maironis, „Išvažiuojant“). Komentarai gali būti įvairūs: romantinį lyrinį herojų jaudina, gaudina laimingos praeities prisiminimai, tai ikoninis romantinės poezijos lyrinio herojaus tipas, gyvenantis gėrio ir blogio, laimės ir praradimo opozicijų pasaulyje.
3. Avangardizmas (K. Binkis, „Išsirikiavo senatvė už rašomojo stalo“). Atsakymai gali būti įvairūs: lyrinis herojus yra provokatorius, maištininkas, neigiantis tradiciją ir normas.

IX UŽDUOTIS

1. Veikiamosios rūšies būtojo kartinio laiko įvardžiutinis dalyvis. Daiktavardžio.
2. Tikėjimas, alsavimas.
3. ilgieji skiemenys: *dil-*, *lan-*, *-mai*, *-tau*.

4. *Visas* – apibendrinamasis įvardis, *kai kuris* – nežymimasis įvardis, *vienas* – atskiriamasis įvardis. Jie gali nurodyti daiktus ar ypatybes jų neapibrėždami.
5. Įvardžiutinė būdvardžio forma: didysis, didžioji, aukštesniojo laipsnio būdvardžio forma: didesnis, didesnė, aukščiausioji laipsnio būdvardžio forma: didžiausias, didžiausia.

X UŽDUOTIS

1. Daiktavardžių: *šalyje, žinia*, būdvardžių: *ilgam, piktuoju*.
2. *Atmintinai* – iš reikiamybės dalyvio, *patenkinamai* – iš esamojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvio.
3. Atsakymai gali būti įvairūs. Panašūs: sudaryti iš žodžių junginio; abiejųrieveiksmių antrasis dėmuo yra sutrumpėjęs. Skiriasi: vieną sudaro prielinksninis junginys, o kitą – neprielinksnis; pirmieji pamatiniairieveiksmių žodžių yra skirtingų kalbos dalių.
4. *Kaip* (kas), *taip* (tas, ta).
5. Būdiniu. Skiriasi pabrėžiamąja vartoseną tik su tos pačios šaknies veiksmažodžiais.

XI UŽDUOTIS

Kūrinio pavadinimas	Žanras	Epocha arba kryptis
1. Probočių šešėliai	Drama (filosofinė drama)	Neoromantizmas
2. Trakų pilis	Eilėraštis	Romantizmas
3. Radviliada	Herojinė poema	Renesansas
4. Petras Kurmelis	Apysaka	Realizmas
5. Metamorfozės	Epinė poema	Antika (romėnų literatūra)
6. Vilks provininks	Pasakėčia	Apšvieta
7. Žemaičių vyskupystė	Bažnyčios istorija	Apšvieta (vėlyvoji)/ Pozityvizmas
8. Kelionė į Jeruzalę	Kelionių dienoraštis (atsiminimai)	Renesansas / Barokas
9. Žali	Romanas	Postmodernizmas
10. Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių	Kultūros istorija	Apšvieta (vėlyvoji)/ Preromantizmas

XII UŽDUOTIS

1. „Nesmagu, kad liekat vienas“.
2. *Keleivio novelės* išleistos 1985 m. Vaizduojamas vėlyvojo sovietmečio laikotarpis.
3. Bronius Radzevičius. Aputis po jo mirties pabaigė rengti pilną romano *Priešaušrio vieškeliai* leidimą, taip pat novelių rinkinį *Link debesijos*. Apučio ir Radzevičiaus kūryboje galima pastebėti keletą vienijančių motyvų, bet vienas ryškiausių – kelio, kelionės, keleivio motyvas.

XIII UŽDUOTIS

1. Jų visų pamatinis žodis (ar vienas iš pamatinių žodžių) yra asmenvardis. Taip. Nes jo abu pamatiniai žodžiai yra bendriniai žodžiai.
2. Atsakymai gali būti įvairūs: *Būtrimiškis: Būtrimas, Daūgirdo kálnas: Daūgirdas, Gėdvilienės kapūkai: Gėdvilienė, Giřdvainio miřkas: Giřdvainis*.

3. *Bajōrlaukė: Bajōras*. Taip. Šio vietovardžio pamatinis žodis yra krikščioniškos kilmės vardas *Antānas*, o asmenvardžio *Bajōras* pamatas yra lietuvių leksikos žodis *bajōras*.
4. *Būtrimiškis: Būtrimas, Daukšinė: Daukšà*.

XIV UŽDUOTIS

Slapyvardis	Vardas ir pavardė	Kiti to paties žmogaus slapyvardžiai
Dusėtiškis	Kazimieras Būga	K. B-a, Masionis Kaz., Sėlis K.
Jonas Bs.	Jonas Basanavičius	Birštonas, D-ras J.B., iš Oškabalių
Kirvelis Nusmuko	Jonas Jablonskis	Jonas Obuol., Obelaitis K., Rygiškių Jonas
Laukys Jokūbas	Simonas Daukantas	Daugkientys K., Dewinakis J., Szauklus Motiejus
Nemunėlis Vytė	Bernardas Brazdžionis	B. ir B., Jonas Brazaitis, V.NM.
Paežerių Vincas	Vincas Kudirka	Kapsas V., Q.D.ir K., Varpas

XV UŽDUOTIS

1. Michailas Bulgakovas, „Šuns širdis“.
2. Antonas Čechovas, „Žmogus futliare“.
3. Vincas Mykolaitis-Putinas, *Altorių šešėly*.

XVI UŽDUOTIS

1. *Jei aklas aklą ves, tai abudu į duobę įkris* (šalutinis sąlygos sakiny), *Tegul niekas to nematė, aš vis vien negaliu jam meluoti* (šalutinis nuolaidos sakiny).
2. *Ledas slidus, o žmogaus gyvenimas – dar slidesnis*. Jungtukas *o*. Atsakymai gali būti įvairūs: *bet, tačiau, tik, vis dėlto, vis tiek, užtat*.
3. Sakinys: Jei aklas aklą ves, tai abudu į duobę įkris. Papildinys, tarinys, pažyminy.
4. Tariniai: *grójo, daināvo, pranešinėjo*. Tarinyje *dainavo*.